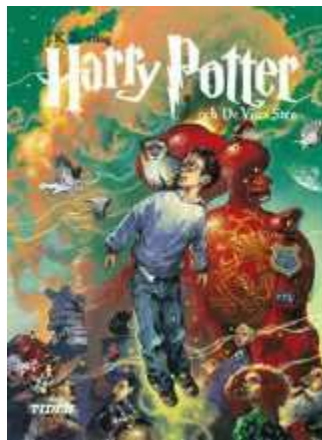

Lunds Universitet
Litteraturvetenskapliga Institutionen
Handledare: Sara Kärrholm
2010-01-18

Sofia Pettersson
SSL K01

Harry Potter - fenomenet

– kopplat till forskning
kring barns- och ungdomars läsande

Utdrag ur *Sydsvenska Dagbladet, Postis*, 17 november, 2009:

Mer än halva livet med *Harry Potter*:

” Var det inte någon som skrev om *Harry Potter* för inte så länge sedan? I alla fall, jag gillar *Harry Potter*, och har i princip växt upp med böckerna. Mamma och pappa började läsa böckerna för mig när jag var sex och den första kom ut på svenska. Lite läskigt tyckte jag nog att det var. Och böckerna blir läskigare och läskigare. Eller mer spännande då. Jag längtar tills de två sista filmerna kommer ut, men på något sätt blir det sorgligt eftersom det inte kommer fler. I mer än halva mitt liv har jag gått och längtat efter nästa bok/film. Aja, ha det gott Postisar, och får man möjligtvis önska sig en bild på *Harry Potter*?”

Havet

Innehållsförteckning

1.	
Inledning	4
1.1 Syfte.....	5
1.2 Frågeställningar.....	6
1.3 Metod.....	6
1.4 Teori.....	8
2. Bakgrund	8
2.1 Kort historik kring <i>Harry Potter</i> - romanerna.....	9
2.2 Kort beskrivning av handlingen i den första <i>Harry Potter</i> -boken.....	9
2.3 Tidigare forskning kring barns- och ungdomars läsande.....	10
2.3.1 Barns allmänna läsande.....	10
2.3.2 Attraktionsfaktorer i barnlitteraturen.....	10
3. Analys	12
3.1 Attraktion och identifikation i <i>Harry Potter</i> - böckerna.....	12
3.2 Närläsning av <i>Harry Potter</i>	16
3.3 <i>Harry Potter</i> kopplat till genus, klass och etnicitet.....	17
3.3.1 Genus.....	17
3.3.2 Klass.....	18
3.3.3 Etnicitet.....	19
4. Undersökning kring barns läsning och barns upplevelse av <i>Harry Potter</i>	22
4.1 Resultat av undersökningen.....	23
5. Avslutande diskussion	26
6. Vidare forskning	28
7. Slutord	29
8. Käll- och litteraturförteckning	30
8.1 Facklitteratur.....	30
8.2 Artiklar.....	30
8.3 Elektroniska källor.....	31
8.4 Film.....	31
Bilaga 1	
Bilaga 2	

1. Inledning

Det är under barndomen, i mötet med barnlitteraturen, som barnets möjliga intresse för litteratur grundläggs för livet. Mötet mellan barnet och litteraturen är avgörande på många plan. Frågan jag ställer mig är vilka faktorer det är i barnböckerna som attraherar barn: vad är det som gör att ett barn väljer att läsa just en specifik bok? Förutom yttre medel som ett tilltalande bokomslag eller färgstarka illustrationer, är jag intresserad av vilka faktorer det är i själva berättelserna och texterna som gör att barnet attraheras av dess innehåll eller att barnet identifierar sig med dess huvudkaraktärer.

Jag har valt att knyta an dessa tankar till en av de största barnboksuccéerna genom tiderna, *Harry Potter*, skriven av den skotska författarinnan Joanne Kathleen Rowling. Hennes fantasyromaner om pojken och trollkarlen Harry Potter, har för många barn idag blivit en väsentlig del av deras barndom och identitet. Inte minst för att dessa böcker har attraherat en hel värld av barn i den så kallade bokslukaråldern och en stor mängd vuxna läsare. Likaså har filmatiseringarna av J. K. Rowlings böcker lett till en gränslös succé i sig. Jag inleder denna uppsats med ett citat ur *Sydsvenska dagbladets* insändarsida för unga. Dessa rader, skrivna av en ung läsare, beskriver något av det fenomenet Harry Potter handlar om: Upplevelsen, inlevelsen och den ständiga längtan efter nästa bok eller film.

Som blivande lärare kommer jag i mötet med mina framtida elever troligtvis ofta att komma i kontakt med dessa elevers erfarenheter av och referenser till *Harry Potter*. Att ”känna sin *Harry Potter*” är nästintill en skyldighet idag i rollen som lärare, i mötet mellan litteraturen och de unga läsarna. Här ser jag en personlig möjlighet med denna uppsats. Jag menar att de flesta av mina framtida elever kommer att ha ett personligt förhållningssätt till *Harry Potter* antingen genom böckerna eller via filmatiseringarna. I flertalet fall, förmodar jag också att dessa elever kommer att referera till *Harry Potter* när man talar om så kallad ”bra barnlitteratur”. Vid detta lag vågar man med säkerhet definiera *Harry Potter* som ett populärkulturellt fenomen på många plan. *Harry Potter* är den mest sålda barnboken genom tiderna. Det är också ett faktum att det lyckats byggas upp en hel kult kring denna berättelse och dess karaktärer inte minst genom filmatiseringarna, i form av bland annat särskilda Harry Potter - sällskap, webbsidor och fanklubbar. Denna berättelse har blivit ett fenomen i likhet med kulten kring J.R.R. Tolkiens *Sagan om ringen*. I *Harry Potters* fotspår har en ny fantasyväg väckts till liv. *Harry Potter* betraktas idag även som ett litteraturvetenskapligt fenomen och har redan studerats inom barnlitteratur forskningen från ett flertal olika perspektiv. Min önskan är att med denna uppsats bidra med några egna infallsvinklar på

fenomenet *Harry Potter* och att jämföra mina slutsatser med redan befintlig forskning kring barnlitteratur.

I regeringens Barnkulturutredning från år 2006, talar man om vikten av att ge barnen mer inflytande i vårt samhälle idag. Barn saknar ofta tolkningsföreträdare, deras åsikter förmedlas till största del av vuxna och genom vuxna. Jag anser att barnens enskilda röster alltför sällan kommer till tals i forskning som rör barn. Detta har jag försökt motverka genom att göra en kvalitativ undersökning inriktad på barn kring deras läsning av *Harry Potter* och deras läsning av litteratur generellt. Det vore inte sanningsenligt att göra en studie kring barns läsande enbart utifrån de vuxnas tyckande och tänkande, utan att också göra barnens egna upplevelser och åsikter hörda. Jag har dessutom valt att göra denna undersökning inom två olika sociokulturella områden för att öka spridningen och därigenom kunna göra en återkoppling till begreppen genus, klass och etnicitet som jag ämnar föra en diskussion kring i denna undersökning. Jag anser det vara av intresse då det inte gjorts mycket tidigare svensk forskning kring dessa begrepp vare sig kopplat till barns läsning eller *Harry Potter* – romanerna i sig.

1.1 Syfte

Syftet med denna uppsats är att studera just vilka specifika faktorer det är i barn- och ungdomslitteraturen som väcker läsarnas intresse och intresse för läsandet i sig. Detta har jag valt att knyta an till den första boken i *Harry Potter* - serien. Jag vill undersöka hur forskning kring barn och ungdomars läsande kan appliceras på succén kring *Harry Potter* - böckerna. Mitt mål är att studera vilka faktorer det är i *Harry Potter* - berättelsen som väcker attraktion och identifikation hos barn och ungdomar och vilka faktorer som ligger till grund för detta barnlitterära fenomen. I min studie har jag valt att gå ut och fråga berörda barnläsare om deras egna åsikter kring deras eget läsande, eftersom jag saknar detta i tidigare forskning. Dessutom avser jag föra en diskussion kring barns och ungdomars läsning rent allmänt, och läsning specifikt av *Harry Potter*, kopplat till begreppen genus, klass och etnicitet. Detta anser jag vara av intresse eftersom det tidigare inte gjorts mycket forskning i Sverige kring denna koppling. Jag är medveten om omfattningen kring temat i denna uppsats. Min förhoppning är att kunna ge en bred och aktuell bild av barns och ungdomars läsning idag, kopplat till fenomenet *Harry Potter*.

1.2 Frågeställningar

- Vilka faktorer är det, enligt tidigare forskning, som väcker barns läslust, fascination och intresse för specifika barn och ungdomsböcker i allmänhet?
- Vilka av dessa faktorer finns att hitta i *Harry Potter* - böckerna?
- Hur och med vilka medel väcker J.K Rowling attraktion och identifikation hos läsarna genom *Harry Potter* - berättelserna?
- Hur ser barnläsare själva på sin läsning av *Harry Potter* och läsning av barnlitteratur generellt?
- Hur kan begreppen genus, klass och etnicitet kopplas till barns läsning av *Harry Potter*?

I min studie utgår jag från en deduktiv utgångspunkt utifrån tesen, att *Harry Potter* generellt är för avancerat författad för den tilltänkta målgruppen, barn i 10-årsåldern. Detta påstående grundar jag bland annat på Annette Ewalds fakta.

1.3 Metod

Min studie är indelad i två delar. Den första delen handlar om romanen *Harry Potter* i sig, och vad i denna roman som kan väcka respons hos unga läsare. Den andra delen är inriktad på de faktiska läsarna och deras synpunkter.

I denna studie kommer jag att utgå från den svenska översättningen av J.K. Rowlings första bok i *Harry Potter* - serien, *Harry Potter och de vises sten* (det engelska originalet, *Harry Potter and the Philosopher's Stone*, utgivet 1997). Den svenska översättningen är gjord av Lena Fries- Gedin. Genom närläsning av denna roman vill jag söka svar på mina frågeställningar kring vad det är i en specifik barn- och ungdomsbok som kan attrahera en barnläsare. Valet av just *Harry Potter* kopplat till attraktionsfaktorer ansåg jag självklart eftersom denna fantasyroman attraherat en så pass stor mängd av barn och vuxna runt om i världen. Mina resultat kommer jag att ställa i relation till redan befintlig forskning kring barnlitteratur och barns- och ungdomars läsning och tidigare studier specifikt kring *Harry Potter* -serien.

I min analys och diskussion använder jag mig av två olika begrepp som jag valt att kalla *identifikation* och *attraktion*. Dessa begrepp har jag och min arbetspartner tidigare använt oss av i arbetet med vår B-uppsats i litteraturvetenskap, *Barnlitteraturen och de existentiella frågorna*. Begreppet *attraktion* definierar de faktorer som väcker lust eller fascination hos barnläsaren i mötet med en text. Med begreppet *identifikation* ser jag till de faktorer i en

berättelse där den unga läsaren identifierar sig med en karaktär eller ett skeende. Genom att studera *Harry Potter* - berättelsen i relation till studier kring barns och ungdomars läsande vill jag söka svar på vilka faktorer som väcker attraktion och identifikation hos de unga läsarna. Somliga av mina resonemang i denna studie kommer att kopplas till en diskussion kring begreppen genus, klass och etnicitet. Det har tidigare inte gjorts mycket svensk forskning kring kopplingen *Harry Potter* och dessa begrepp och därför anser jag det vara av intresse.

Jag har valt att avgränsa mig till J.K. Rowlings första bok, då jag anser att de attraktions – och identifikationsfaktorer som finns att finna i denna bok gör sig gällande för alla de övriga böckerna i serien.

Jag har kompletterat min studie med att göra en jämförelse mellan en sekvens ur den skrivna texten och filmatiseringens översättning för att undersöka om språket är mer lättillgängligt i filmerna än i böckerna.

Som ett komplement till redan befintlig forskning kring barns och ungdomars läsande har jag gjort en kvalitativ undersökning bestående av en intervjuundersökning bland åtta barnläsare på två olika skolor i årskurs 5 och 6. Elevernas ålder valde jag utifrån den tilltänkta målgruppen för boken som är 10- till 15-år. Elevintervjuerna har jag kompletterat med ett antal frågor ställda till de intervjuade elevernas helklasser. I min studie har jag även intervjuat tre lärare och två skolbibliotekarier kring elevers läsning av *Harry Potter* och barns läsning generellt. Undersökningen har gjorts i två olika sociokulturella områden för att få en viss spridning. Min undersökning grundar sig på strukturerade standardiserade intervjuer. Min förhoppning är att denna undersökning skall ge en aktuell bild av attraktions- och identifikationsfaktorerna i *Potter* - böckerna. För mig är det av stor vikt att barnen själva får ge en bild av varför denna bok har vunnit sådan stor framgång och att de får klargöra vilka allmänna faktorer de attraheras av i barnlitteraturen. Jag är i min studie medveten om den aktuella undersöknings gruppens begränsade omfång inte ger en totalt representativ bild av barns och ungdomars läsande. Antalet intervjuade barnläsare med en grupp på åtta informanter, anser jag trots sin begränsning, trots allt kunna ge en relevant bild av barns läsning, med tanke på denna uppsats begränsade omfång. Efter att ha studerat Lars-Göran Malmgrens undersökning, *Åtta barnläsare på mellanstadiet*, en djupstudie kring barns läsning,¹ såg jag fördelen med att göra ett färre antal kvalitativa intervjuer med större djup i svaren som resultat, än att till exempel utföra en enkät på en ytligare nivå tillägnat en större

¹ Malmgren, Lars-Göran, *Åtta barnläsare på mellanstadiet: litteraturläsning i ett utvecklingsperspektiv*, Studentlitteratur, Lund, 1997.

urvalsgrupp. En större och mer representativ undersökning hade givetvis varit önskvärd att göra, och i ett vidare perspektiv hade detta varit mitt mål.

1.4 Teori

Jag har i min studie valt att utgå ifrån tidigare forskningsresultat där tyngdpunkt lagts antingen vid forskning kring barn och ungdomars läsvanor eller direkta studier kring *Harry Potter*. I diskussionen kring genus, klass och etnicitet har jag använt mig av forskning kring litteratur och läsande som jag anser vara relevant i just detta sammanhang.

Maria Nikolajeva är en av de svenska barnlitteraturforskare som bland annat valt att fördjupa sig i *Potter* - böckerna. Jag har använt mig av ett urval av hennes teorier som en del i mitt analysarbete. Litteraturforskaren Anette Ewald har i sin avhandling *Läskulturer*, år 2007, gjort en studie kring elevers läsvanor i grundskolans mellanår. Dels ger denna studie en aktuell bild av barns läsande i Sverige idag. Dessutom är *Harry Potter* närvarande i Ewalds studie dels genom hennes möten med barns läsvanor och dels genom de skolor i hennes studie som använt *Potter* - böckerna som högläsningmaterial.

Litteraturforskaren Eva Nordlinder, informationssekreterare vid SBI (Svenska barnboks-institutet) har skrivit en artikel i, *Barns smak- om barn och estetik*, utgiven av Centrum för barnkulturforskning i Stockholm, där hon bland annat behandlar bristen på barnens egen röst inom barnlitteraturforskningen. Hon för en diskussion kring vad barns smak egentligen innebär i deras val av litteratur. Hon har studerat dokumenterad kunskap kring barns tycke och smak beträffande böcker och läsning.

Den amerikanske litteraturforskaren Jack Zipes framför en mängd kritiska synpunkter kring J.K Rowlings verk i sin artikel, "The phenomen of Harry Potter, or Why all the talk?" . Jag anser att Zipes åsikter är väsentliga att presentera i denna studie, då han representerar en av de litteraturforskare som förhåller sig kritisk till fenomenet *Harry Potter* utan att beakta de faktiska läsarna, barnen, och deras åsikter i sina resonemang.

2. Bakgrund

2.1 Kort historik kring *Harry Potter* - romanerna

Den första av författarinnan J.K. Rowlings böcker i *Harry Potter* - serien utkom 1997. Nu finns det sju böcker i denna fantasyroman- svit. Den sista publicerades 2007. Succén kring *Harry Potter*- böckerna är historisk. Böckerna har översatts till 63 språk och har sålts i 300 miljoner exemplar runt om i världen. J.K Rowling blev refuserad av ett stort antal förlag tills

det lilla independentförlaget Bloomsbury ställde upp på att publicera hennes serie i sju delar om trollkarlen Harry Potter. Idag är denna författarinna en av Storbritanniens mest framgångsrika genom tiderna.

J.K Rowling har stött på en hel del kritik inte minst ifrån religiösa samfund i USA som menar att berättelserna underminerar kristna värderingar och förespråkar häxkonst.² De första böckerna i serien vann en hel del utmärkelser. Men de mest prestigefyllda priserna har Rowling aldrig ens nominerats till. Kritiker menar att Rowlings prosastil ofta är platt och dessutom att kampen mellan de onda och goda makterna i berättelserna är alltför enkelriktad.³ De engelskspråkiga böckerna ges ut med ett omslag i en färgglad version riktad till barn och en mer neutral omslagsversion riktad till vuxna läsare.⁴ Innehållet i böckerna är dock detsamma. På grund av det spektakel och den publikhysteri som uppstått kring utgivandet av varje ny engelskspråkig originalbok i serien, inte minst de tre sista delarna, har förlaget fått tillta stora säkerhetsåtgärder för att detaljer kring berättelserna inte skall läcka ut i förhand.

2.2 Kort beskrivning av handlingen i den första *Harry Potter*- boken

Berättelsen handlar om den föräldralösa pojken Harry Potter som växer upp hos sina elaka släktingar Dursley's i den mänskliga världen, den så kallade mugglarvärlden. Mugglare är icke- magiska människor. När Harry fyller elva år får han reda på att han egentligen är född till trollkarl. Han har blivit antagen till internatskolan i trolldom, Hogwarts och där skall han påbörja sin skolning till fullfjädrad trollkarl. För första gången i sitt liv möts han av godhet, inte minst genom vännerna Hermione och Ron. Jätten Hagrid och professor Dumledore är de karaktärer som bär Harry under sina vingar genom berättelsens gång. Men Harry bemöts även av ondska och fiendskap inte minst i mötet med den mörka kraften, den mest onde trollkarlen genom tiderna, Lord Voldemort. Voldemort är mannen som dödade Harrys föräldrar då Harry var nyfödd. Tonen i böckerna blir mörkare för varje bok i takt med att Harry blir äldre och hans trollkonstförmågor utvecklas. En röd tråd genom berättelserna är Lord Voltmorts kamp för att övervinna Harry. Det sker en utveckling under berättelsernas gång och temat kring kampen mellan de onda och goda makterna brutaliseras efterhand i böckerna. Dessutom förändras vänskapsrelationen mellan Harry, Ron och Hermione i takt med att de drabbas av tonårens alla känslor och bekymmer.

Vid den första bokens inledning fyller Harry elva år och i den sista boken är han sjutton år.

² Kirk Connie Ann, *J.K. Rowling A biography*, Greenwood press, Westport, USA, 2003, s.104 ff.

³ Kirk, s.106.

⁴ Nel, Philip, *J.K. Rowling's Harry Potter Novels – A reader's guide*, Continuum, New York, 2001 s.67.

Böckerna följer kronologisk ordning och ett återkommande tema i varje bok är att berättelsen inleds vid varje ny terminsstart vid Hogwarts. I slutet av varje bok tvingas Harry när sommarlovet kommer att återvända till sina elaka släktingar i den vanliga mugglarvärlden.

2.3 Tidigare forskning kring barns- och ungdomars läsande

2.3.1 Barns allmänna läsande

Om man ser till barns allmänna litteraturläsande idag så visar forskning att det har minskat under de senaste åren. Min undersökning kring barns läsning som jag återkommer senare till i denna studie, bekräftar just detta faktum. Eva Nordlinder beskriver i *Barns smak*, hur lästiden generellt har minskat bland barn idag. I en undersökning som gjordes 2000/2001 kallad *Barometern*, kartlades de mindre barnens läsning i hemmet (läsning i förskola inberäknas inte). 70 procent av barnen i åldern 3-8 år ”läste” (i detta begrepp inräknas även högläsning) minst en bok per dag, jämfört med 85 procent 1984. Lästiden har minskat avsevärt ifrån 32 minuter per dag 1984, till 16 minuter per dag 2000/2001. Dock har läsningen bland barn till så kallat ”kortutbildade” föräldrar ökat ifrån 9 minuter om dagen till 16 minuter. Nordlinder efterlyser liknande studier för barn i så kallad bokslukarålder.⁵

2.3.2 Attraktionsfaktorer i barnlitteraturen

Eva Nordlinder påpekar i *Barns smak*, att det i stort sett är de vuxna som väljer all litteratur åt barn. Allt ifrån förläggarbeslut om vad som skall publiceras och föräldrarnas beslut kring bokinköp, till bibliotekariernas inköpsval och lärarnas bokval skolan.⁶ Egentligen är det enbart vid bibliotekshyllan som barnet själv har en viss frihet att välja bok efter eget tycke och smak. Nordlinder vill lyfta fram vilka faktorer det är som barn mest uppskattar inom barnlitteraturen efter att ha studerat en mängd svenska undersökningar kring barns läsande.

⁵ Nordlinder, Eva, 2004, ”Om läslust och läspreflexer, Barns smak- att välja sin läsning”, i red. Banér, Anne, *Barns smak, om barn och estetik*, Centrum för barnlitteraturforskning, Stockholms universitet, s.37 f.

⁶ Nordlinder, s.37.

De attraktionsfaktorer Nordlinder kommer fram till är följande:

1. Spänning,
2. Romantik (flickor)
Humor (pojkar)
3. Romantik (pojkar)
Humor (pojkar)⁷

Maria Nikolajeva skriver i *Konsten att berätta för barn*, att det faktum att barnlitteraturen besitter en attraktionskraft både för vuxna och barn kan bero på följande: ”Barnpersoner har alla sina potentiella krafter kvar, de har inte ännu tagit det avgörande steget, och det innebär att i barnlitteraturen finns det möjligheter till en framtidstro som vuxenlitteraturen så ofta saknar.”⁸

Harry Potter är en typisk långseriebok i stil med *Kitty*-böckerna författade under pseudonymen Carolyn Keene, *Fem*-böckerna skrivna av Enid Blyton, *Biggles*-serien av W.E. Johns och *Sabrina tonårshäxan* av David Cody Weiss. Eva Nordlinder förklarar hur långserieböcker äger en attraktionskraft i sig. Hon presenterar en studie gjord av Sverker Olofsson vid Umeå universitet där han intervjuat barn kring deras läsning. Olofssons studie gjordes 1972, men resultaten i studien anser Nordlinder fortfarande vara av intresse på grund av bristen på undersökningar där barn själva tillfrågats kring sina läsvanor. Av de 124 barn som tillfrågades svarade 51 procent att deras senast lästa bok var en långseriebok. Som den bästa bok de någonsin läst angav 35 procent en långserietitel.⁹ Olofsson presenterar i sin studie de faktorer som mest attraherade läsarna i långserieböckerna:

- Att böckerna handlar om samma huvudperson, att man som läsare lär känna denna karaktär efter hand.
- Att de var relativt lättlästa.
- Att de var spännande.¹⁰

De tillfrågade barnläsarna såg det som negativt om handlingen upprepar sig i en långserie. Dock ansåg 66 procent av de tillfrågade läsarna att handlingen inte var stereotyp eller

⁷ Nordlinder, s. 45.

⁸ Nikolajeva, Maria, ”Barnlitteratur- en berättelse om att växa upp”, i red. Banér, Anne, *Konsten att berätta för barn*, Centrum för barnkulturforskning, Stockholm universitet, 1996, s.36.

⁹ Nordlinder, s.44.

¹⁰ Nordlinder, s.45 ff.

upprepande i de långserier de läst. Olofsson menar att barnläsarna inte ”upptäckt” att långserieböckerna baseras på just upprepningens faktorn. Jag anser dock att *Harry Potter* bär på en större variation och mer utveckling i intrigen än till exempel *Kitty*-serien. Här har det möjligtvis skett en utveckling inom långserieförfattandet idag. Barn är i mötet med litteratur och film idag vana vid snabbare förändringar i handling och ett högre tempo, än för trettiofem år sedan. Nordlinder framhäver fler mer aktuella argument kring attraktionskraften i långserieböckerna. Här nämner hon att långserieböcker ger för läsaren ” [...] försäkringar om världens stabilitet”.¹¹ Min tolkning av detta är att ett skeende är pågående och återkommande i barnets liv (väntan på nästa bok i serien) och att bokens huvudrollsinnehavares liv och berättelsen också fortskrider. Nordlinder menar att långserieböcker skapar social gemenskap med kamrater och föräldrar genom samtal kring böckerna, och att man lånar böcker av varandra. Detta är något som bekräftas i min undersökning som jag återkommer senare till. Långserieböcker bekräftar dessutom barnets självbild. Om man ser till handlingen i dessa böcker menar Nordlinder att långserieböckerna ofta kombinerar äventyr med hemtrevliga rutiner. Dessutom uppmuntrar de barnens oberoende samtidigt som de ”visar värdet av familjesammanhållning”.¹²

3. Analys

3.1 Attraktion och identifikation i *Harry Potter*- böckerna

Maria Nikolajeva skriver i sin artikel, *Harry Potter och barnlitteraturens hemligheter*,¹³ att ”Fantasy- genren är ett av barnlitteraturens främsta sätt att ge barnet makt, och det är ingen slump att fantasy är så dominerande inom barnlitteraturen, jämfört med allmänlitteratur. Harry, i Mugglarvärlden ett förtryckt och förnedrat barn, förflyttas till en magisk värld där allting kan hända.”¹⁴ Jag menar att en stor del av Potter - böckernas styrka ligger i att läsaren får följa med Harry i denna magiska förflyttning genom tanken och fantasin.

¹¹ Nordlinder, s.49.

¹² Nordlinder, s.49.

¹³ Nicolajeva, Maria, 2003, ”Harry Potter och barnlitteraturens hemligheter”, *Tidskrift för litteraturvetenskap*, 2003: 4, s.4-21.

¹⁴ Nicolajeva, 2003, s.9.

I Nikolajevas artikel har jag funnit följande faktorer som enligt min tolkning kan ligga till grund för *Harry Potters* popularitet:

Faktorer som väcker attraktion hos barnläsarna:

- Det föräldralösa barnet. Barnet som är oberoende av vuxna, barnets makt och frihet.
- Fantasi och magiska föremål. Förflyttningar mellan två världar. Ett brott mot det vardagliga.
- Kampen mellan det onda och goda.
- Den utvalde hjälten. Överlägsen alla andra barn och vuxna.
- Den romantiske hjälten. Det oskuldsfulla barnet besestrar ondskan.
- Hjälten är inte ensam. Han har goda medhjälpare som kompletterar hans brister.
- Internatskolemiljön. Få vuxna och därmed få som kan begränsa barnens rörelsefrihet.
- Harrys goda och osinliga ekonomi gör honom överlägsen och självständig. ("Pippi-temat").
- Hjältens mod. Modigare än andra barn.
- Underdogen som vinner. På grunda av gott om pengar och idrottsprestationer med mera.
- Äventyrsskildringen. Äventyret och hjälten kontra den grå vardagen.
- Pojkhjälten – Attraherar pojkläsare mer än en flickhjärte gör. Populär även bland flickläsargruppen som godtar både flick- och pojkhjältar.
- Handlingsorienterad intrig, inte emotionell (går hem hos pojkläsarna)
- Makthierarkier, till exempel: vuxna mot barn, det goda mot det onda etc.
- Överraskande inslag.

Faktorer som skapar identifikation hos barnläsarna:

- Åldern, att barnet är en 11-årig hjälte, i ungefärlig ålder med barnläsarna.
- Utanförskap. Den mobbade pojken blir en hjälte.
- Identitetssökande. Hjälten liksom barnläsarna är på väg in i tonåren och söker en ny identitet på gränsen mellan barn- och vuxenvärlden.
- Pojken. Att hjälten är en pojke väcker identifikation hos pojkläsargruppen.

J.A. Appleyard har i sin studie, *Becoming a reader*, utifrån ett utvecklingspsykologiskt perspektiv forskat kring hur bokläsare utvecklas i olika faser ifrån barn till vuxen. Han talar om de fem olika utvecklingsstadier som läsaren genomgår: 1. Läsaren som det lekande barnet, 2. Läsaren som Hjärte eller Hjältinna, 3. Läsaren som Tänkare, 4. Läsaren som Tolkare, 5. Den pragmatiska läsaren.¹⁵

Håkan Sandgren har i sin artikel, *Om J.K Rowlings Harry Potter och begäret att läsa*, använt sig av Appleyards teorier för att ge tänkbara förklaringar till succén kring *Harry Potter*. Han menar att J.K Rowlings största framgång ligger i att "[...]hon på ett utstuderat skickligt sätt

¹⁵ Appleyard, J.A, *Becoming a reader – The experience of Fiction from Childhood to Adulthood*, Cambridge university press, 1991 s.14 ff.

fångar något centralt och lustfyllt hos många olika typer av läsare”.¹⁶ Sandgren menar, med hänsyftning till Appleyards olika utvecklingsstadier för läsaren, att Harry Potter – berättelserna ”[...] lyckas appellera till flera olika läsarbehov samtidigt”. Han hävdar att Potter talar till allt ifrån den lekfulle läsaren, till tio-åringen som identifierar sig med hjälten, till den problemlösande och tolkande studentläsaren, till den pragmatiska vuxenläsaren som ser *Potter*- berättelsen som en stunds avkoppling eller flykt ifrån vardagen.¹⁷ Något som också går att knyta an till dessa resonemang är den genreblandning som

Nikolajeva talar om att det existerar J.K. Rowlings böcker: Den romantiska hjälteromanen, Internatskoleboken, Idrottsboken, Flygboken, Långserieboken.¹⁸ Denna blandning av genrer som Nikolajeva talar om, anser jag vara en god grund för att tilltala olika intressen och olika läsargrupper.

En attraktionsfaktor som inte går att utesluta i diskussionen kring *Harry Potter* är den kommersiella och populärkulturella dimensionen av detta fenomen. Genom hård och taktisk marknadsföring av böckerna och filmatiseringen av böckerna har populariteten ökat lavinartat. De första av böckerna och inte minst filmerna blev en trend i sig just genom målinriktad och effektiv marknadsföring.¹⁹ Slagkraftig marknadsföring av prylar runt omkring böckerna och filmerna blev minst lika stor del av den så kallade *Potter*- febern - ”the Pottermania”, som böckerna i sig.²⁰ Det blir därmed intressant att ställa frågan om barnläsarna väljer *Harry Potter* av eget intresse, eller om läsarsuccén mest är ett resultat av aggressiv marknadsföring.

Anette Ewald beskriver i sin avhandling *Läskulturer*, att i många fall har handlat om att läsa *Potter*- böckerna för att vara en del av den sociala gemenskapen. Många läste böckerna för att kunna ”hänga med” i snacket, både bland vuxna och bland barn. Hon beskriver hur somliga, särskilt pojkar, blivit små specialister på allt som har med Potters värld att göra, för att kunna imponera på klasskamraterna. Det blev i förlängningen viktigare att visa upp senaste *Harry Potter* på bänkklocket, än att verkligen ha läst densamma.²¹

¹⁶ Sandgren Håkan, ”Om J.K Rowlings Harry Potter och begäret att läsa”, red. Tellgren, Christina, *Vänbok till Alvar Wallinder*, Uppsala, 2001, s.89.

¹⁷ Sandgren, s.96.

¹⁸ Nikolajeva, 2003, s.9 ff.

¹⁹ Nel, s.70 ff.

²⁰ Nel, 2001, s.24.

²¹ Ewald, Annette, *Läskulturer- Lärare, elever och litteraturläsning i grundskolans mellanår*, Malmö Högskola, 2007, s.239.

Detta talar för, anser jag, att när barn i somliga fall väljer litteratur som anses vara ”bra och rätt” barnlitteratur, kan det till stor del handla om ett socialt grupptryck och allmänna lästrender bland barn.

Flera barnläsare erkänner i förtroende till Ewald att de fullt ut inte förstår allting i texten i Potter-böckerna, att intrigen är för komplicerad och att de måste be föräldrarna om hjälp för att förklara somliga händelser och skeenden i böckerna.²² Intrigen blir mörkare och mer avancerad efter hand under bokseriens gång. Det har förts en diskussion kring vilken ålder som anses lämplig för att läsa dessa böcker. Den åldersgrupp som böckerna enligt förlaget officiellt riktar sig till är läsare i 10- till 15-årsåldern. Nikolajeva beskriver att i motsats till långserieböckerna, till exempel Enid Blytons populära serie om *Fem-gänget*, har *Potter*-böckerna en kronologisk ordning och Harry åldras ett år för varje bok.²³

Vilket också kan definiera *Potter* som en så kallad utvecklingsroman (en genre som Nikolajeva inte nämner i sina tidigare resonemang kring genreblandningen i *Potter*). Somliga barnläsare har växt upp i takt med och tillsammans med Harry. Nikolajeva gör dock anmärkningen *Potter* inte mognar i takt med sin ålder. Som 15-åring är Harry otroligt barnslig och naiv, vilket jag menar, kan verka som en attraktionsfaktor och väcka identifikation hos de yngre läsarna.

Berättelserna om *Harry Potter* är skrivna i begränsat allvetande tredjepersonsperspektiv med Harry som centralfigur. En tanke kan vara att läsaren upplever en stark samhörighet och identifikation med Harry eftersom berättelserna upplevs genom honom.

Jack Zipes gör kritiska uttalanden kring att man som läsare ifrån början till slut vet att Harry kommer att besegra de onda makterna.²⁴ Zipes hävdar det ligger en stark attraktionsfaktor i just detta att läsaren redan i förväg förväntar sig ett lyckligt slut. Jag menar att det även existerar en inneboende trygghetsfaktor i denna vetskap, att man som läsare vet vad man har att förvänta dig, att man vet ”vad man får”. Efter läsningen av första boken är detta koncept etablerat och läsaren känner sig tillfredsställd med att veta att hjälten kommer att klara sig. Detta trots att J.K. Rowlings dramaturgi försöker utmana den betryggande känslan inför varje nytt problem som Harry stöter på. Zipes menar kritiskt att ”har du läst en *Potter* – bok så har du läst dem alla”. Konceptet är detsamma i alla böckerna enligt honom.²⁵

²² Ewald, s.240.

²³ Nikolajeva, 2003, s.12.

²⁴ Zipes Jack, “The phenomen of Harry Potter, or Why all the talk?” *Sticks and stones. The troublesome succés of childrens literature from Slovenly Peter to Harry Potter*, Routhledge, New York, 2001, s.n.n.

²⁵ Zipes, s.n.n

3.2 Närläsning av *Harry Potter*

Vid en närläsning av *Harry Potter och de vises sten*, finner man att J.K. Rowling i sitt författande använder sig av en mängd faktorer som kan tilltala olika läsare i olika åldrar och på olika plan. En mängd av dessa attraktions- och identifikationsfaktorer har jag tidigare nämnt, inte minst genom Nikolajevas och Appleyards forskningsresultat. De attraktions- och identifikationfaktorer som barnläsarna i min undersökning mest uppskattade i *Harry Potter* - berättelserna var: spänning, magi och humor. Undersökningen av andra barnläsares åsikter i Nordlinders studie i *Barns smak* bekräftar samma resultat, plus temat kärlek. Rowling gör även kopplingar till mytologi och symboler i sina berättelser.²⁶ Hon använder sig också av lek med språk, siffror och namn i sitt författande.²⁷ Jag har valt att knyta an min närläsning av denna bok till de faktorer som barnen mest uppskattar i *Harry Potter*:

Mysticism och magi är en stark attraktionsfaktor i Rowlings berättelse. Att intrigen bryter mot det så kallade vardagliga och normala. Redan i det första kapitlets inledning möts läsaren av det som Maria Nikolajeva kallar karnivalitet, (karnivalitetsteorin är skapad av ryssen Michail Bachtins, 1968). Det vill säga att verkligheten spelas ett spratt, att alla begrepp som anses ”normala” vänds upp och ner.²⁸ Tusentals flygande ugglor och en katt som läser kartor blir ett tecken på att idyllen i medelklasspräglade villaområdet håller på att krackelera. . I inledningen förstår man som läsare att alla dessa brott mot det vardagliga skall kulminera i något omvälvande, Harry Potters ankomst till mugglarvärlden. Genom att framställa det vardagliga i berättelsen så tristessfull som möjligt så blir det magiska och fantastiska mer framträdande. Det är i det momentet när katten börjar tala i inledningsscenen som läsaren först etableras med det magiska. Beskrivningarna av de fantasifulla miljöerna förflyttar läsaren till en annan värld. Hela Hogwarts - skolan är en magisk miljö i sig. Läsaren får stiga in i en magisk värld där allt kan hända. Här är det barnen som styr, något som är en av de starkaste attraktionsfaktorerna för barnläsarna, enligt min tolkning.

En annan attraktionsfaktor är Rowlings sätt att jobba med **komik**, inte minst genom bokens skruvade karaktärer och talande djur, fantasifulla spöken och sagoväsen som gengångare, troll och vampyrer. Rowlings kombinerar spänning och komik på ett lekfullt sätt.

²⁶ Kirk, s.107.

²⁷ Nel, s.30.

²⁸ Nikolajeva, 2003, s.5 ff.

Spänningen är den starkaste och mest drivande attraktionsfaktorn i *Harry Potter*. Rowlings bygger under berättelsen ständigt upp nya spänningsmoment genom dramaturgins sammansättning. Små detaljer avslöjas efter hand i lagom portion för att bygga upp spänningsfaktorn. De goda karaktärerna etableras genom ett samtal mellan Professor Dumbledore, Professor McGonagall och Hagrid i inledningsscenen. Genom deras samtal blir läsaren informerad om att det existerar en ond kraft som motarbetar det lilla oskyldiga och goda barnet, sagans hjälte. I denna stund etableras mötet mellan motpolerna, det onda och goda. Rowlings syfte är att läsaren genast skall vinna sympati för den utsatte hjälten i boken, som bär på ett predestinerat öde. Loosern och underdoggen som blir till en hjälte. En sårbar hjälte som läsaren kan identifiera sig med. Idrottstävlingarna ökar spänningen och framhäver kampen mellan det onda och goda. Som jag tidigare nämnt genom Zipes resonemang existerar det ett outtalat kontrakt med läsaren genom berättelsen att det goda kommer att segra, en slags moralism. Slutet gott, och allting återgår till det normala i slutet av skolåret. Karnevaliteten är bruten för denna gång.

3.3 *Harry Potter* kopplat till genus, klass och etnicitet

3.3.1 Genus

Harry Potter var ifrån början tänkt att riktas till pojkar, och förlagets krav för att boken skulle utgivas var att J.K Rowling inte fick kalla sig vid hela sitt förnamn, då de menade att en kvinnlig författare inte skulle attrahera pojkläsare. Hon fick nöja sig med att använda initialerna i sitt förnamn.²⁹ Det är ett intressant faktum att författarens kön skulle kunna ha så stor inverkan på pojkarnas val av böcker. Förlaget måste ha baserat detta krav på kommersiella erfarenheter. Den allmänna succén kring *Harry Potter*-serien visar på det klassiska mönstret, att pojkböcker även attraherar flickläsare på ett helt annat sätt än vice versa. Lars- Göran Malmgren lyfter fram i sin bok *Åtta läsare på mellanstadiet* en intervju med en pojke som säger att, ”Jag läser inte böcker om flickor.”³⁰ Lena Kåreland skriver i *Möte med barnlitteraturen*, att det just är den klassiska pojkboken inom ramen för äventyrsbok, som förutom flickläsarna, historiskt sett, även attraherat de äldre generationerna.³¹ Det föreligger därmed ett klart kommersiellt syfte bakom valet av målgruppen pojkar. Som en parentes till detta kan man ur ett historiskt perspektiv nämna att

²⁹ Nel, s.23.

³⁰ Malmgren, s.155.

³¹ Kåreland, Lena, *Möte med barnboken*, Natur och kultur, Uddevalla, 2001, s.88.

flickläsarnas behov av äventyr och spänning tidigare möjligtvis har undervärderats! ”Den klassiska pojkboken representerade spännande kraftprov och handlade om bedrifter som utspelade sig på olika platser runt om i världen. Medan flickboken i motsats till detta rörde sig inom hemmets fyra väggar”³² Både Nikolajeva och Kåreland behandlar temat kring den manliga huvudrollskaraktären i barnlitteraturen, hur barnlitteraturen än idag domineras av pojkhjältar. Viljestarka och tuffa tjejer i barnlitteraturen är fortfarande en bristvara.³³

J.K Rowlings, lär medvetet ha gjort en av Harrys närmsta vapendragare till en flicka genom karaktären Hermione, för att upprätthålla könsbalansen och dessutom att ge flickläsarna en karaktär att identifiera sig med.

Jack Zipes är i samklang med en mängd forskare, starkt kritisk till den stereotypa kvinnobilden som presenteras i *Potter*: ”Girls, when they are not downright silly or unlikeable, are helpers, enablers and instruments. No girl is brilliantly heroic the way Harry is, no woman experienced and wise like Professor Dumbledore. In fact, the range of female personalities is so limited that neither woman nor girls play on the side of evil”³⁴ Jag kan hålla med Zipes i att kvinnokaraktärerna aldrig intar den mest framträdande positionen i dessa berättelser. Min undersökning bland barnläsare visar dock att barnen ser annorlunda på kvinnornas position i berättelsen. De för fram åsikter som att Hermione är både den roligaste och smartaste karaktären i berättelsen. Enligt dem är det hon som igångsätter ageranden och finner lösningar på problem. Harry däremot anses av läsarna ofta vara för präktig, tråkig och slätstruken. Många forskare talar om motsatsen till det barnen säger, att det är Hermione som fått den belastade rollen som ”den präktiga och duktiga” karaktären i berättelsen.

3.3.2 Klass

Har *Harry Potter* gjort en klassresa ”nedåt” idag?

Intrigen i Harry Potter- böckerna utspelar sig västerländsk högakademisk miljö, en miljö som är starkt klassanknuten. Denna akademiska värld kan te sig främmande för många barnläsare, både ur ett klass- och etnicitetsperspektiv. När boken först lanserades på engelska var det högprestige bland barn till akademiskt utbildade föräldrar att kunna berätta att de läst boken som alla talade om både i Sverige och utomlands. Det blev till en prestigesak även för föräldrarna inom deras egen kulturella krets att ha läst boken. Jag ser själv på nära håll exempel än idag på akademikerföräldrar som läser *Harry Potter* för sina sexåringar. Men

³² Kåreland, sid.117.

³³ Kåreland, sid.105.

³⁴ Zipes, s. n.n.

frågan är om den sista boken uppburit samma status som den första. Jag har tidigare konstaterat att J.K. Rowling aldrig belönats med några prestigefyllda litteraturpriser och att språket i böckerna har kritiserats för att vara för platt. Trots detta har läsningen av *Harry Potter* under många år representerat social status. Möjligtvis beror detta enligt min tolkning på den förhållandevis komplicerade intrigen i berättelserna och bristen på konkurrens ifrån liknande barn- och ungdomslitteratur

Evalds berättar i sin studie som tidigare nämnts att, *Harry Potter* har spelat roll i det så kallade sociala gruppsycket, kring vad som anses ”rätt och bra” barnlitteratur bland barnen själva. Barnets förståelse av både böckerna och filmerna påverkas, som i mötet med all text och litteratur, av barnets språkliga, kulturella och sociala bakgrund.

För att se till om språket har förenklats i filmversionen av *Harry Potter* har jag gjort en avgränsad komparativ studie av textinnehållet i boken och den svenska översättningen av filmen. Jag har valt att undersöka scenen då Potter för första gången anländer till Hogwarts och eleverna välkomnas av professor Mc Gonagall, en scen som är baserad på monolog. Detta för att ge en konkret bild av om och hur texten har komprimerats och förenklats i filmen. Vid en jämförelse mellan boktexten och filmmanustexten blir det tydligt att filmspråket är oerhört komprimerat. Textmassan är halverad. En mängd detaljer och textmässiga skeenden är helt raderade. Till detta måste dock beaktas att bildspråket i många fall fyller ut de textmässiga skeendena som är raderade i filmen. Ett flertal skeenden i originaltexten är omflyttade i filmmanuset för att förenkla dramaturgin. Endast ett fåtal textavsnitt i filmmanus är identiska med originaltexten. Originaltextens mer avancerade ord som till exempel: *Banketten, intar, tillbringa, uppehållsrum, frambringat, förnämliga, belönas* och *heder*, är eliminerade eller har ersatts med förenklade formuleringar i filmens manustext. Slutsatsen man kan dra av detta är att filmens språk är mycket mer förenklat och lättillgängligt än språket i originaltexten, faktorer som enligt min tolkning skulle kunna ligga till grund för att mindre avancerade läsare väljer att se filmen istället för att läsa boken.

3.3.3 Etnicitet

Anette Ewald beskriver i sin studie *Läskulturer* att barn i mellanstadieålder har ett ”komplicerat” förhållande till Harry Potter då språket och intrigen i böckerna kan te sig för avancerat. Hon för fram kommentarer som: ” Jag har köpt den och ska läsa den sen när jag läser lite bättre,” och ” Jag har bett mamma läsa den för mig för jag klarar den inte...[...].”³⁵

³⁵ Ewald, s.240.

Ewald beskriver barn som till och med har tagit ett aktivt avstånd till Harry Potter - böckerna för att de ansett dem vara för komplicerade. Om Harry Potter - berättelserna te sig svårtillgänglig för barn med svenska som modersmål är det inte en överdrift att påstå att dessa böcker kan te sig än mer komplicerade för läsare med svenska som andraspråk.

Kerstin Naucvér har forskat kring barn med svenska som andraspråk och deras läsförståelse. Hon menar att läsförståelse kräver förförståelse inte minst på det sociala och kulturella planet. Läsande, avkodning och tolkning av texter ställer förutom krav på ordförståelse mycket höga krav på den kulturella förförståelsen.³⁶ Naucvér lyfter fram en amerikansk studie gjord av Shirley Brice Heath från 1986, som visar på skillnader mellan klass och etnicitet då det gäller språkanvändning och sagoläsning för barn i hemmen. I de amerikanska vita medelklasshemmen var sagoläsning ett naturligt dagligt inslag i vardagen, där läsandet skedde genom interaktiva samtal uppbyggda på respons mellan föräldrar och barn.³⁷ I de vita arbetarfamiljerna förväntades barnet sitta tyst och lyssna utan att en interaktiv återkoppling till textens innehåll gjordes tillsammans med föräldern. Sagoböcker förekom i dessa hem, men i mindre utsträckning än i de vita medelklassfamiljerna. I de svarta arbetarklassfamiljerna uppbar litteraturen och det skrivna språket ingen, eller en väldigt liten del av vardagen. Sagoböcker saknades ofta i dessa hem och sagor lästes generellt inte av vuxna för barn. Däremot uppmuntrades i de svarta arbetarklasshemmen det muntliga berättandet, och interaktionen mellan barn och vuxna var större än i de vita arbetarklasshemmen. Undersökningen visade att olika erfarenheter av litteratur avspeglade sig i barnens skolprestationer och genom deras allmänna läsförståelse.³⁸ Om man översätter denna undersökning till svenska förhållanden ur ett etnicitetsperspektiv så befinner sig barn som inte har svenska som modersmål ofta mellan två kulturella världar. Många av dessa barns föräldrar har bristande kunskaper i det svenska språket. Min tolkning är att den barnlitteratur som läses av vuxna för barn i dessa hem, många gånger har kopplingar till den egna kulturen och det egna språket. Barnet får själv utforska böcker som är skrivna på andraspråket. Interaktionen mellan barnet och den vuxne kring en mängd av de böcker barnet läser utebliver därmed. Jag tror att i en förlängning är detta grunden till att en mängd ord och begrepp och

³⁶ Naucvér, Kerstin, "Barns språkliga socialisation före skolstarten", i red. Hyltenstam, Kenneth & Lindberg Inger, *Svenska som andraspråk- i forskning, undervisning och samhälle*, Studentlitteratur, Lund, 2004, s. 437-455.

³⁷ Naucvér, s.438 ff.

³⁸ Naucvér, s. 440.

skeenden i den svenska litteraturen går barnet förbi, eftersom dessa begrepp inte kan förklaras och diskuteras tillsammans med en vuxen i hemmet.

Jag intresserar mig även för de så kallade kulturella koderna i Harry Potter-berättelserna, koder som kan knytas an både till klass och etnicitet. Paul Tenngart gör i sin bok *Litteraturteori* en beskrivning av textens olika koder, baserade på Roland Barthes, *S/Z: essä*, från 1975. Dessa fem olika koder berör regler och konventioner som läsaren måste kunna identifiera i mötet med en text. Tenngart beskriver Barthes så kallade ”kulturella kod” på följande sätt: ”För att förstå texten krävs det en allmän inblick i den kultur som antingen ligger bakom skapandet av texten eller finns återgiven i den”.³⁹ Exempel på kulturella koder i *Harry Potter* skulle till exempel kunna kopplas till beskrivningen av karaktärerna i boken. Mr. Dursley: ”en stor, fläskig karl [...] med en verkligt stor mustasch”. Mrs. Dursley är ”smal och blond”.⁴⁰ Vilka signaler läser en person med en annan kulturell ram in i dessa epitet? Är dessa positiva eller negativa egenskaper i vår kultur, att vara stor eller smal, eller att bo i en klassisk medelklassvilla och vara chef för ett borrföretag? För den västerländska läsaren skapas omedelbara bilder som definierar den typiske västerländska övre medelklassfamiljen. Den västerländske läsaren kan redan efter fem rader in i boken avläsa vilken miljö Harry Potter lever i med sina släktingar. Vi förstår att Mrs. Dursley måste ha mycket tid till förfogande eftersom hon har tid att stå och spana på grannarna över staketet. Vi gör genom våra referensramar en direkt tolkning av att hon är hemmafru utan att det har uttalats i texten. Hur ser man på *Harry Potter* med icke-västerländska ögon? Miljön som *Harry Potter* utspelar sig i är klassisk brittisk högakademisk miljö. Tilltalar denna bok skriven av en vit akademiskt utbildad kvinna, läsare ifrån andra kulturer än den västerländska? Ett liknande exempel på detta är Astrid Lindgrens böcker som trots sin popularitet inte mötts med odelad förståelse i alla kulturer. Lindgrens användande av nordisk naturmysticism eller hennes lantliga idyllbeskrivningar, väcker upp känslor, föreställningar och associationer hos den införstådde läsaren, faktorer som är kopplade till vårt kulturarv.⁴¹ Potter - böckerna lyfter precis som Astrid Lindgren fram frigjorda barn som agerar i eget syfte vilket med säkerhet kan te sig helt oförståeligt inom somliga kulturer.⁴²

³⁹ Tenngart, *Litteraturteori*, 2008 s.41 f.

⁴⁰ Rowling, J.K. *Harry Potter och de vises sten*, Tiden, Stockholm, 1997, s.7.

⁴¹ Andersson Maria, ”Borta bra men hemma bäst, Elsa Beskows och Astrid Lindgrens idyller”, i *Barnlitteraturanalyser*, red. Andersson Maria & Druker Elina, Student litteratur, Lund, 2008, s.62 f.

⁴² Surmatz, Astrid, ”Att översätta berättandet”, i red. Banér, Anne, *Konsten att berätta för barn*, Centrum för barnkulturforskning, Stockholm universitet, 1996, sid. 64 ff.

4. Undersökning kring barns läsning och barns upplevelse av *Harry Potter*

J.K Rowling har som tidigare nämnts inte vunnit de mest prestigefyllda litteraturpriserna och hon har utsatts för en mängd kritiska vuxenröster. Frågan som motkritikerna och även somliga barnlitteraturforskare dock ställer sig är, hur kan miljontals barn ha fel? Det är ett faktum att publiceringen av *Harry Potter* har lett till att en mängd barn som aldrig tidigare läst en bok, faktiskt har börjat läsa och upptäcka fascinationen i barnlitteratur.⁴³

I Barnkulturutredningen från 2006, SOU 2006:46, presenteras tankar kring barnens maktlöshet i vårt samhälle idag: ”Barn är ständigt utsatta för de vuxnas tolkningar av vad det innebär att vara barn. Vad som är bra och dåligt för dem. Vad barnen bör och inte bör göra. Inte självklart kan de själva uttrycka sina åsikter och inte självklart blir de lyssnade på med allvar och intresse. Det är de vuxna som har tolkningsföreträde”.⁴⁴ Barnkulturutredningen diskuterar bland annat barnombudsmannens rapport från 2003 där det beskrivs vilka brister som föreligger kring barns möjligheter att utöva inflytande och göra sin röst hörd i vårt samhälle idag. Detta trots att det står skrivet i barnkonventionen att ”[...] varje barn som är i stånd att bilda egna åsikter har rätt att uttrycka sig fritt i alla frågor som rör honom eller henne” [...] ”i förhållande till barnets mognad och ålder” [...] ”Detta ger vuxna en skyldighet att lyssna noga till barns åsikter och ta dem på allvar.”⁴⁵ I barnkulturutredningen från 2006 nämns även att: ”Kulturen är en viktig ingrediens i identitetsskapandet och barn och ungdomar har behov av mångtydiga och associationsrika föreställningar av de livsfrågor de brottas med. De behöver betydelsemättade och förtätade berättelser, inte platta budskap”.⁴⁶

Som ett komplement till den forskning jag studerat kring barns- och ungdomars läsning såg jag det som en nödvändighet att göra barnens egna röster hörda kring deras läsning och synliggöra deras egen bild av *Potter* – böckerna genom att gå ut på skolor och tillfråga elever i berörd ålder. I den tidigare forskning jag studerat är det ett faktum att barns och ungdomars egna åsikter kring sitt eget läsande, sällan eller aldrig kommer till tals, något som jag finner väldigt bristfälligt och paradoxalt. Som tidigare nämnts genom Eva Nordlinders uttalanden i *Barns smak*, är barnen egna åsikter inom barnlitteraturforskningen ofta åsidosatta.

⁴³ Kirk, s.107.

⁴⁴ SOU 2006: 46, sidan 191.

⁴⁵ SOU 2006:46, sidan 191.

⁴⁶ SOU: 46, sid.192 .

För att ge min undersökning större reliabilitet kopplat till min frågeställning kring genus, klass och etnicitet, valde jag en urvalsgrupp informanter ifrån en storstadsskola i en förort till Malmö där majoriteten av eleverna har svenska som andraspråk. Min andra urvalsgrupp består av elever på en landsbygdsskola utanför Malmö där svenska som modersmål dominerar. Jag valde att intervjua totalt fyra pojkar och fyra flickor. Detta med målet att kunna presentera en liten, men sanningsenlig, bild av elevernas *Potter* - läsning, kopplat till genus, klass och etnicitet. I min studie utgår jag som tidigare nämnts, från en deduktiv utgångspunkt utifrån tesen, att *Harry Potter* generellt är för avancerat författad för den tilltänkta målgruppen, barn i 10-årsåldern. Detta påstående grundar jag bland annat på Annette Ewalds fakta.

4.1 Resultat av undersökningen:

Eleverna i årskurs 5 på skolan som helt dominerades av svenska som modersmål, menade att *Harry Potter* -böckernas popularitet har avtagit i takt med att filmatiseringarna har lanserats. Skolbibliotekarien vid denna skola bekräftade detta faktum och menade att *Harry Potter* -böckerna numera ”mest står och samlar damm” i bokhyllan efter att tidigare ha varit de mest utlånade under många år. Hennes uppfattning var att när en bok har gjorts till film upphör ungdomar att läsa boken. Hon har iakttagit en trend att under den senaste tiden hur de allra yngsta eleverna i årskurs 1-3 kommit och lånat *Harry Potter* - böckerna i syfte att kunna imponera på klasskamraterna bara genom att kunna visa upp dessa. Hon hävdade att dessa elevers läsförmåga och läsförståelse inte räckte till för *Harry Potter* - serien. På denna skola var det nu *Twilight* - serien, fantasy - romanerna skrivna av Stephenie Meyer, som dominerade i popularitet hos mellanstadie- och högstadieelever.

Det mest överraskande resultatet i undersökningen var att man på den andraspråksdominerade skolan såg en helt motsatt trend. Filmatiseringarna har här istället ökat intresset för böckerna. *Harry Potter* -serien var på denna skola för tillfället mer utlånade än någonsin, jämte *Twilight*- sagan. En av de intervjuade pojkarna med svenska som andraspråk, berättade att det var tack vare filmerna som han nu hade läst alla böckerna på svenska. Han hade dessutom rekommenderat böckerna för alla sina vänner som också börjat läsa *Harry Potter*.

På frågan om ungdomarna ansåg språket i *Harry Potter* - berättelserna för avancerat fick jag ett generellt ja, ifrån eleverna vid båda skolorna. En av de icke- svenskfödda pojkarna berättade att han läste böckerna med hjälp av en ordbok kombinerat med ett speciellt *Harry Potter* - lexikon som fanns att hämta på nätet. Detta lexikon var flitigt använt av andra *Potter* - läsare på samma skola. Majoriteten av eleverna vid båda skolorna hävdade att om man inte

fann orden i lexikon eller kunde läsa utläsa dem av sammanhanget så krävdes det att man tog en vuxen person till hjälp för att förklara somliga ord eller begrepp, vilket mestadels alla dessa läsare hade gjort vid ett antal tillfällen.

Generellt för båda undersökningsgrupperna var att de högrepresterande eleverna var de som läste *Harry Potter* - böcker. Majoriteten av eleverna i klasserna valde hellre att se filmerna. I den svenskdominerade skolan var det 6 av 22 elever som hade läst en eller flera av böckerna. 17 av 22 elever hade sett filmerna. I den invandrardominerade klassen var det 7 av 25 elever som hade läst böckerna. 19 av 25 elever hade sett filmerna. Majoriteten av samtliga intervjuade barn som läst böckerna var barn till akademiker.

På frågan om, vad det är i *Harry Potter* - böckerna, och i barn och ungdomsböcker generellt som attraherar, svarade alla elever enhälligt: spänningen, magin och humorn i berättelserna. Detta gjorde sig gällande både för de åtta intervjuade eleverna och för klasserna som helhet när de tillfrågades. ”Att man förflyttas till en annan värld, som är så långt ifrån vår egen verklighet”, svarade tre av eleverna. En av invandrapojkarna svarade att han främst attraherades den engelska internatskolmiljön som karaktärerna befinner sig i. En annan pojke sa att det bästa med böckerna är, ”att de utspelar sig i en liten värld som vi inte kan se”. En tredje pojke menade att, ”Det är så häftigt när man lever sig in i hans världar”.

Identifikationen med *Harry Potter* var också en av de starkaste attraktionsfaktorerna enligt de tillfrågade barnen. En pojke sa: ”Jag drömmer att jag är *Harry Potter* om nätterna”. En flicka uttryckte: ”Att jag lever mig in i hans värld. Jag blir liksom honom”. På frågan om flickorna hellre identifierade sig med *Hermione*, (frågan ställd till båda två helklasserna) svarade hälften att de mer identifierade sig med henne eftersom hon var flicka precis som de själva. Medan hälften av flickorna mer identifierade sig mer med själva *Harry Potter* - karaktären. På skolan som dominerades av svenska som modersmål, menade helklasserna att *Harry Potter* läses mer av pojkar än flickor, medan man på den invandrantäta skolan hävdade att böckerna läses lika mycket av flickor som av pojkar. En av de intervjuade pojkarna menade att, ”Det är *Hermione* som gör berättelserna”. Han hävdade att *Harry* är en ganska tråkig och slätstruken karaktär medan det är *Hermione* som är den färgstarka och drivande kraften som gör att berättelserna fylls av spännande och roliga händelser genom hennes initiativtagande, agerande och utövande av magi. Karaktären *Ron* är också en relativt passiv karaktär, enligt denne pojkläsare.

Jag presenterade tidigare *Eva Nordlinders* forskningsresultat kring de främsta attraktionsfaktorerna i barnlitteratur, enligt olika studier av tillfrågade barn i Sverige. I denna studie rankades spänning, humor och romantik högst. Ingen av de barnläsare jag tillfrågade nämnde

”romantik” som en attraktionsfaktor i *Harry Potter*- böckerna eller i barnböcker generellt. Just i *Harry Potter* är möjligtvis inte romantiken den mest framträdande faktorn i dess handling, mer än möjligtvis i de senare böckerna, då huvudkaraktärerna nått tonåren. Kritiker menar att kärlekstemat i *Potter* -böckerna är konservativt, då kärleken till vännerna och familjen går före den egoistiska kärleken.⁴⁷

Generellt menade samtliga intervjuade att böckerna var mycket bättre än filmatiseringarna då filmerna ”missar” en mängd detaljer och skeenden. En av de intervjuade flickorna säger att, ”Filmerna visar inte vad Harry känner och att han känner. I böckerna upplever man hela tiden vad Harry känner”.

Samliga åtta intervjuade började läsa *Harry Potter* på egen hand i femte klass. Några hade försökt vid tidigare ålder men hade tvingats att ge upp. En av pojkarna med svenska som modersmål hade fått höra de första böckerna läsas av sin mamma när han gick i första och andra klass. Denna mamma hade själv läst alla böckerna på engelska. Pojkarna på den invandrardominerade skolan berättar att de hade följt spektaklet kring publiceringarna av de engelska utgåvorna, både på nätet och personligen i hemstaden Malmö. De hade varit på plats och tittat på alla utklädda ungdomar som hade sovit och köat utanför en bokaffär i dagar för att få tag på ett exemplar av boken. ”Vi var där och filmade och det var jättehäftigt!”

Bibliotekariernas och lärarnas spontana generella reaktion på den modersmålsdominerade skolan var att det allmänna intresset för *Harry Potter* har börjat avta något under de senaste åren. De menade också att *Potter* - böckerna alltid attraherat pojkar något mer än flickor redan ifrån den första bokens utgivning. Den fantasy - roman som just nu övertagit *Potters* förstaplats i popularitet är *Twilight* - serien. Den har framförallt fångat flickläsarnas intresse. *Twilight* - trenden gjorde sig gällande vid båda skolorna. En av lärarna menade att det är främst i årskurs sju till åtta som *Potter* läses, och då av relativt högpresterande elever. I årskurs fem och sex är det endast de riktigt högpresterande eleverna som gett sig an *Potter*. Lärarna ifrån den invandrardominerade skolan menade även de, att det mestadels är de mest avancerade eleverna som läser *Potter*. Samtliga lärares allmänna erfarenhet sa dem att de elever som inte klarat av, eller haft vilja att läsa böckerna har istället sett filmatiseringarna. Generellt sett har filmerna en större genomslagskraft än böckerna bland eleverna.

Både de tillfrågade lärarna och skolbibliotekarierna gav en enhällig bild av att det skett ett en förändring i barns och ungdomars läsning under de sista fyra till fem åren. Ungdomar läser

⁴⁷ Burman, Carina, Svenska Dagbladet, 2007-08-01.

betydligt mindre litteratur idag. Dessutom såg lärarna en tydlig trend ifrån årskurs fyra-fem och uppåt att läsförståelsen drastiskt har försämrats under de senaste åren. Detta gjorde sig gällande i båda skolmiljöerna. Denna försämring av läsförståelsen är enligt de tillfrågade lärarna och bibliotekariernas egen tolkning, en direkt följd av det avtagande läsandet av litteratur. En lärare uttryckte dock att: "Barn läser färre böcker idag, men de läser annat istället, som till exempel texter på nätet".

5. Avslutande diskussion

Ett av mina syften med denna uppsats var att ge en aktuell bild av barns- och ungdomars läsvanor idag. Att barns egna åsikter är frånvarande i tidigare forskning kring barns läsvanor är något som jag velat lyfta fram med denna uppsats. Genom att presentera Barnkulturutredningen från 2006, ville jag ge en bild av hur vuxna allt för ofta för barnens talan inom dagens forskning kring barn och i vårt samhälle generellt. Som ett komplement till redan etablerad barnlitteraturforskning ville jag gå ut och fråga barnläsarna själva hur deras läsvanor ser ut. Detta kopplade jag till barnens egen läsning och upplevelse av fenomenet *Harry Potter*.

Det har enligt min undersökning skett en förändring kring barns och ungdomars läsande. Barn läser mindre idag. Både etablerad forskning och berörda lärare och bibliotekarier i min undersökning bekräftar detta. Framförallt har det skett en förändring under de fem senaste åren, enligt de tillfrågade. Som jag presenterat genom Heaths amerikanska studie, avspeglar sig barns användning av litteratur i deras skolresultat och läsförståelse. De tillfrågade lärarna och bibliotekarierna menade att det existerar ett stort problem i denna koppling mellan den minskade litteraturläsningen och barnen försämrade läsförståelse idag. Det gör sig gällande både för barn med svenska som modersmål och svenska som andraspråk. Det positiva resultatet som presenteras av forskaren Eva Nordlinder kring barns läsning idag, är det faktum att barn till så kallat kortutbildade föräldrar ökat sin lästid per dag betydligt jämfört med tidigare.

I mötet med barnläsarna i min undersökning blev Anette Ewalds teori och min tes bekräftad, *Harry Potter* är en svårläst bok. Flera av barnen i min undersökning hävdade att det krävdes hjälp av vuxna för att förstå somliga ord och skeenden i berättelsen. Ewalds beskriver att barn till och med tagit avstånd till boken på grund av dess komplexitet. Det betydligt mer positiva resultatet av ett litterärt fenomen som *Harry Potter*, är att en mängd barn de facto har börjat läsa böcker tack vare denna fantasy-serie. En bibliotekarie i min studie hävdade att när

böcker blir till film slutar barnen läsa böckerna. Det mest överraskande resultatet i min undersökning bevisade motsatsen. På skolan som dominerades av elever med svenska som andraspråk hade filmatiseringarna av *Harry Potter* lett till en stor våg av *Potter*-läsare. Jag jämförde de översatta texterna i boken respektive filmatiseringen av *Harry Potter*. Resultatet av detta visade på att texten i filmen är starkt förenklad och komprimerad. Filmen blir till en möjlighet för dem som inte vill eller klarar av att läsa böckerna, att få stiga in i Harry Potters magiska värld. I de tillfrågade klasserna hade majoriteten av barnen sett filmen, men endast ett fåtal av eleverna hade läst boken, och dessa var de högpresterande eleverna i respektive klass. På frågan om *Harry Potter* gjort en klassresa finns det inget definitivt svar. Enligt min studie visar resultatet på att det skett en viss förskjutning inom läsandet av *Potter*. Framförallt visade undersökningen vid skolan som dominerades av icke-svensk födda elever att där ökade dessa fantasy - romaner drastiskt i popularitet som ett resultat av filmatiseringarna, och ett ”positivt socialt gruppträck”, att elever tipsar varandra om att läsa dessa böcker. Däremot säger både tidigare forskning och min undersökning att *Potter* -läsningen till stor del fortfarande domineras av barn till akademikerföräldrar. Min tolkning är att detta mönster representerar barn läsning rent generellt. Barn till föräldrar med lägre utbildningar väljer att se filmatiseringarna istället.

Ewald lyfter fram som tidigare nämnts, att ett litterärt fenomen som *Harry Potter* väcker upp en gemenskap och ett ”positivt socialt gruppträck”. Barnen får en gemensam faktor att samlas kring. Den centrala frågan man dock måste ställa sig när man talar om ett populärkulturellt fenomen är, väljer barnen *Potter* av egen vilja eller på grund av taktiskt marknadsföring av boken, eller är läsandet ett resultat av en allmän grupp- trend. Jag finner inget direkt svar på denna frågeställning, men jag anser frågan vara av stor vikt i diskussionen kring fenomenet *Harry Potter*.

I denna uppsats inledning skriver jag att *Harry Potter* blivit till en väsentlig del av många barns uppväxt och identitet. Jag har i denna studie valt att knyta an begreppen genus, klass och etnicitet till barns läsning av *Harry Potter* på grund av det tidigare inte gjort forskning kring denna intressanta koppling. Ur en genusaspekt var det ett överraskande resultat att så många flickor upplevde en identifikation med karaktären Harry. Enbart hälften av de tillfrågade flickorna identifierade sig mest med flick - karaktären Hermione i berättelserna. Om man ser till kopplingen mellan klass och etnicitet och *Harry Potter*, så visar tidigare forskning att *Harry Potter* är starkt kopplat till den västerländska medelklass och akademiker – världen. Att denna värld kan te sig främmande för läsare med en andra kulturella referensramar. Av de tillfrågade eleverna vid skolan som dominerades av svenska som

andraspråk var det lika många elever där som identifierade sig med Harry - karaktären som de svenska eleverna. En pojke med utländsk bakgrund menade att det var just den engelska internatskolemiljön som attraherade honom mest i *Harry Potter*.

Ett av mina mål med denna studie var att söka svar på vilka faktorer det är barnlitteraturen som mest attraherar barn. Detta har jag vidare försökt koppla till innehållet i *Harry Potter*. Maria Nikolajeva knyter an en mängd faktorer som attraherar i barnlitteraturen och kopplar dem till innehållet i *Harry Potter* – berättelserna. Hon vill som så många andra inom barnlitteraturforskningen hitta svar på vilka faktorer det är som ligger bakom denna världsomspännande barnbokssuccé. Nikolajeva nämner bland annat att en attraktionsfaktor som föreligger kring *Harry Potter* – böckerna är genreblandningen, att det just genom detta fenomen tilltalar en mängd olika läsare. En genre som jag menar att Nikolajeva inte nämner är utvecklingsromanen. Att *Potter* – berättelsen inte är statiskt ifrån bok till bok utan utvecklas efter hand, dels intrigmässigt men även utifrån ett perspektiv kring bokens huvudgestalter. Jag har försökt att ge en så bred bild som möjligt av just de attraktions- och identifikationsfaktorer som existerar i barnlitteraturen generellt, och i *Harry Potter* specifikt, både enligt tidigare forskning och enligt barnläsarna själva. Att göra barnens egna åsikter hörda, menar jag, tillför denna studie en extra dimension. De attraktionsfaktorer som barnen lyfte fram som de viktigast i barnlitteratur generellt, och kring läsningen av *Harry Potter* specifikt var: Spänning, Magi och Humor. Ett av dessa barns uttalande får sammanfatta den starkaste attraktionsfaktorn i *Harry Potter* – böckerna: ”Det är så magiskt att få stiga in alla de där små världarna, att man liksom BLIR honom!”

6. Vidare forskning

Det skulle vara intressant att vidareutveckla studierna kring barns och vuxnas läsning av *Harry Potter* kopplat till begreppen genus, klass och etnicitet. Den undersökning jag här har gjort skulle med fördel kunna utföras i en betydligt större urvalsgrupp, i ett vidare forskningsområde för att ge möjlighet till att bekräfta eller dementera mina resultat i denna studie.

Ur ett genusperspektiv skulle jag vilja undersöka om det faktiskt råder skillnad på *hur* flickor och pojkar läser *Harry Potter*. En annan intressant vidare forskningsaspekt skulle kunna vara att undersöka läsargruppen kring *Harry Potter*. Läses *Harry Potter* av fler pojkar än flickor som majoriteten av min urvalsgrupp i undersökningen säger? Min undersökning visar på motstridiga svar i denna fråga. Tidigare forskning talar för att kvinnorgestalterna får

stå tillbaka för mans- och pojkgestalterna i Potter – berättelserna. Min undersökning bland barnläsare visar på att de ser karaktären Hermione som den mest underhållande, drivande och smartaste karaktären i berättelsen.

Med syftning på ett klassperspektiv skulle jag vidare vilja undersöka om det har det skett en faktisk förskjutning kring vem som läser *Harry Potter* idag, jämfört med då den publicerades på engelska första gången. Då var det en högprestigebok som främst lästes av barn inom akademikerkretsar, en barnbok som ”man skulle ha läst”. Idag är det möjligtvis inte så? Har någon annan bok ersatt *Harry Potter* och dess popularitet inom akademikerbarnkretsar, och i så fall vilken? I vidare forskning hade det varit intressant att undersöka medias och bokrecensenternas inställning till böckerna vid de aktuella tidpunkterna för utgivningarna, för att undersöka om det skett en statusförändring kring boken över tid.

Den stora frågan är om *Harry Potter* faktiskt gjort en klassresa eller inte? Resultaten i min studie visar åt två riktningar. Filmatiseringen har lett till att nya grupper har börjat läsa boken, samtidigt som att majoriteten av de tillfrågade som faktiskt hade läst boken är barn till akademiker. Det skulle för mig vara av intresse att undersöka detta faktum vidare.

Ur ett etnicitetsperspektiv skulle vara otroligt intressant att vidare undersöka hur ser man på *Harry Potter* med icke-västerländska ögon? Vilka kulturella koder finns att finna i *Harry Potter* som kan te sig obegripliga för den som inte är född in i en västerländsk miljö? Det skulle vara givande att göra en vidare studie där läsare ifrån olika kulturer fick ge sin tolkning av *Harry Potter*. Vad är begripligt och inte begripligt i presentationen av berättelsens olika miljöer för den läsare som har andra kulturella referensramar än den västerländska?

7. Slutord

Denna studie har gjorts under slutfasen av en tioårig *Harry Potter* - era. Fortfarande går många barn och ungdomar i spänd förväntan på den allra sista filmatiseringen som ännu inte publicerats. Min teori är att *Harry Potter* - böckerna och filmatiseringarna av dessa, kommer att existera i all framtid på grund av dess tidigare popularitet och status. J.K. Rowlings verk kommer i framtiden med all säkerhet att tituleras som en litterär barnboksklassiker och ett litterärt fenomen. Min förhoppning är att denna studie även lyckats lyfta fram och klargöra somliga av de faktorer som attraherar barn inom barnlitteraturen. Med spänning väntar en hel värld av barn- och vuxenläsare på kommande framtida barnlitteraturfenomen.

8. Käll- och litteraturförteckning

8.1 Litteratur:

- Andersson Maria, "Borta bra men hemma bäst, Elsa Beskows och Astrid Lindgrens idyller", i *Barnlitteraturanalyser*, red. Andersson Maria & Druker Elina, Student litteratur, Lund, 2008, s. 55-66.
- Appleyard, J.A, *Becoming a reader – The experience of Fiction from Childhood to Adulthood*, Cambridge university press, 1991.
- Ewald, Annette, *Läskulturer- Lärare, elever och litteraturläsning i grundskolans mellanår*, Malmö Högskola, 2007.
- Kirk, Connie Ann, *J.K. Rowling A biography*, Greenwood press, Westport, USA, 2003.
- Kåreland, Lena, *Möte med barnboken*, Natur och kultur, Uddevalla, 2001.
- Malmgren, Lars-Göran, *Åtta barnläsare på mellanstadiet: litteraturläsning i ett utvecklingsperspektiv*, Studentlitteratur, Lund, 1997.
- Naucér, Kerstin, "Barns språkliga socialisation före skolstarten", i red. Hyltenstam, Kenneth & Lindberg Inger, *Svenska som andraspråk- i forskning, undervisning och samhälle*, Studentlitteratur, Lund, 2004, s. 437-455.
- Nel, Philip, *J.K. Rowling´s Harry Potter Novels – A reader´s guide*, Continuum, New York, 2001.
- Nikolajeva, Maria, 1996, "Barnlitteratur- en berättelse om att växa upp", i red. Banér, Anne, *Konsten att berätta för barn*, Centrum för barnkulturforskning, Stockholm universitet, s.23-39
- Nordlinder, Eva, 2004, "Om läslust och läspreferenser, Barns smak- att välja sin läsning", i red. Banér, Anne, *Barns smak, om barn och estetik*, Centrum för barnlitteraturforskning, Stockholms universitet, s.37-53.
- Pettersson, Sofia & Truedsson, Petra, *Barnlitteraturen och de existentiella frågorna*, B-uppsats, Litteraturvetenskap, Lunds universitet, 2009.
- Rowling, J.K. *Harry Potter och de vises sten*, Tiden, Stockholm, 1997.
- Sandgren Håkan, "Om J.K. Rowlings Harry Potter och begäret att läsa", red. Tellgren, Christina, *Vänbok till Alvar Wallinder*, Uppsala, 2001, s.88-97.
- Surmatz, Astrid, "Att översätta berättandet", i red. Banér, Anne, *Konsten att berätta för barn*, Centrum för barnkulturforskning, Stockholm universitet, 1996, sid. 59-82.
- Tenngart, Paul, *Litteraturteori*, Gleerups Utbildning AB, Dalby, 2008.
- Zipes Jack, "The phenomen of Harry Potter, or Why all the talk?", *Sticks and stones. The troublesome succés of childrens literature from Slovenly Peter to Harry Potter*, Routhledge, New York, 2001.

8.2 Artiklar:

- Burman, Carina, " Sanningen om Harry Potters sista strid", *Svenska Dagbladet*, 2007-08-01
- Nicolajeva, Maria, 2003, "Harry Potter och barnlitteraturens hemligheter", *Tidskrift för litteraturvetenskap*, 2003: 4. s. 4-21.
- Sydsvenska Dagbladet, Postis*, 2009-11-17, s.B9.

8.3 Elektroniska källor:

SOU 2006:46- <http://www.regeringen.se/content/1/C6/06/27/60efb88965.pdf>
2010-01-04 – kl.12.04.

8.4 Film:

Harry Potter and the Philosopher's Stone (Harry Potter och de vises sten),
Warner Bros Pictures, USA, 2001,
Producent: David Heyman
Regi: Chris Columbus
Warner Bros Entertainment Sverige AB, Solna.

Bilaga 1:

Standardiserad intervju ställd till de enskilda barnläsarna av *Harry Potter* i åk. 5 och 6 :

(Ställd till fyra elever utvalda i varje klass av respektive lärare, ut efter premissen att de hade läst en eller flera *Harry Potter*- böcker).

1. Hur många *Harry Potter*- böcker har du läst?
2. Har du sett någon av *Harry Potter* filmerna?
3. Vad tycker du är det bästa med *Harry Potter*-böckerna / filmerna?
4. Känner du igen dig i karaktären Harry Potter?
5. Är det någon annan karaktär som du identifierar dig med (känner igen dig i) i berättelsen?
6. Tycker du att flickkaraktärer och pojkkaraktärer har lika stort utrymme i *Harry Potter*-berättelserna?
7. (Till flickorna) Identifierar du dig mer med flickkaraktären Hermione för att hon är flicka precis som du?
8. Tycker du att *Harry Potter*- böckerna är svåra att läsa?
9. Om ja – Vad är det som är svårt med dessa böcker?
10. Behöver man hjälp av någon vuxen när man läser böckerna?
11. Varför tror du att *Harry Potter* har blivit så populär?
12. Hur gammal var du då du läste din första *Harry Potter*- bok?
13. Vad jobbar dina föräldrar med? (Denna fråga besvarades av elevernas lärare för att eleverna inte skulle känna sig utpekade).
14. Vad ska en bra bok innehålla/handla om, för att du ska bli intresserad av att läsa den?
15. Läser du andra böcker än Harry Potter? Vilka?

Bilaga 2:

Standardiserad intervju ställd till två helklasser i åk. 5 och 6:

1. Hur många i denna klass har läst en eller flera *Harry Potter* - böcker?
2. Hur många har sett en eller flera *Harry Potter* -filmer?
3. Varför tror ni att *Harry Potter* har blivit så populär?
4. Påverkas man av att andra har läst eller sett *Harry Potter*? Väcker det upp ett intresse hos dig?
5. Är *Harry Potter* lika populär nu som tidigare?
6. Är det flest killar eller tjejer som läser *Harry Potter* -böckerna?
7. Identifierar sig flickor mer med Hermione- karaktären än med Harry?

Standardiserad intervju ställd till lärare och bibliotekarier:

1. Läser dina elever *Harry Potter*?
2. Anser du att boken fortfarande är populär bland eleverna?
3. I vilken ålder är de elever som läser *Harry Potter*?
4. Uppfattar du att barnen tycker att texten är svår?
5. Är det mest flickor eller pojkar som läser *Harry Potter*?
6. Läser barn generellt mer eller mindre litteratur idag jämfört med tidigare?
7. Vilka böcker är barnen intresserade av att läsa rent allmänt?